

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

De|| EXTREMA VNCTIO-||NE, ORDINE, ET MATRI-||MONIO.|| SINGVLIS LIBRIS
EX-||PLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XXVII. Non omnia præcepta Leuitici de gradibus cognationis, esse de lure naturæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54104](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54104)

DICES rursus, quare considerando personam remotam, ut Ioseph, attendimus distantiam eius à stipite; & non etiam id facimus, quando consideramus personam propinquam, ut Abraham?

RESPONDEO, quia si considerando personam propinquam attenderemus distantiam eius à stipite, sequeretur personas aliquas alterius lateris esse propinquiores suo collateralis, quam stipiti, quod est omninò impossibile; cura non coniungantur collaterales, nisi per stipitem. Hoc autem absurdum, & impossibile sequi, perspicuum est. Nam si attendamus distantiam Abrahæ à Thare, & in Thare intelligamus omnes personas alterius lateris; tunc distabit Abraham ab omnibus personis alterius lateris vno tantum gradu, quemadmodum vno tantum gradu distat à stipite, qui est Thare. Ergo Abraham, & Laban erant in primo gradu. Ergo Laban propinquior erit ipsi Abrahæ, quam ipsi Thare; nam ab Abraham distabit vno gradu, à Thare tribus, quod est impossibile, cum per Thare Laban coniungatur cum Abraham.

Atque hoc est fundamentum tertiæ regulæ Canonice mirum, tot gradibus in linea inæquali distare inter se collaterales, quod gradibus distat remotior à stipite; non autem quot gradibus propinquior distat ab eodem stipite, ex causa regulæ ignorantia processit inanis illa iactantia, atque temeritas Beza.

CAPVT XXVII.

Non omnia præcepta Leuitici de gradibus cognitionis, esse de iure naturæ.

IT iam SECVNDA propositio: Non obligantur Christianos præcepta omnia, quæ de gradibus habentur in Leuitico. Hæc est contra Lutherum, Bucerum, Melanchthonem, Kemnitium, Caluinum, & Beza,

Sed est INPRIMIS OBSERVANDVM inter nos, & universarios convenire, præcepta Leuitici non obligare Christianos, quatenus proprie Leuitica, id est, positiva, & iudicialia

lia sunt, sed tantum, quatenus naturalia. Sed tota controuersia est, an omnia illa præcepta, quæ habentur in Leuitico de gradibus cognationis, sint naturalia; an aliqua, vel omnia iudicialia. Et quidem aduersarij volunt, omnia esse naturalia, & proinde per Ecclesiam indispensabilia: nos autem docemus, non esse omnia naturalia, & ideò in quibusdam posse per Ecclesiam dispensari, vt Concilium Tridentinum affirmat, sess. 24, can. 3.

ADVERTENDVM est SECUNDO, naturalia præcepta illa esse, quæ solo lumine naturali sine aliquo discursu, aut certè per discursum rationis facillimum cognoscuntur, & apud omnes sunt eadem, tum quoad notitiam, tum quoad rectitudinem. Nam quæ indigent lumine supernaturali, dicuntur diuina positiua; quæ per discursum humanum a Principe constituuntur, dicuntur humana, & talia non sunt eadem apud omnes.

Potest autem tribus modis aliquod præceptum prohibens dici naturale. PRIMO, quia sit de re intrinsecè mala, ita vt semper, & apud omnes sit mala, nec possit per mutationem circumstantiarum fieri bona: qualia sunt mentiri, mœchari, odisse Deum, &c. & hæc propriè vim legis habent, & sunt omninò indispensabilia.

SECUNDO, quia sit de re mala semper, & apud omnes, excepta extrema necessitate: quale est, tollere alienum invito domino. Id enim apud omnes, & semper est malum, excepta vltima necessitate: tunc enim quod erat alienum, definit esse alienum, & sit commune. Et tale etiam esse videtur, Matrimonium cum propria sorore: nam vbique apud homines, qui recta ratione vtuntur id iudicatur malum, nisi extrema omninò cogente necessitate, qualis fuit initio mundi. Et hæc etiam præcepta vim habent legis naturalis, & sunt indispensabilia, nisi cesserit obligatio, extrema necessitate adueniente.

TERTIO modo, quia sit de re mala, si res illa nudè, & absolutè sumatur; quæ tamen possit mutatis circumstantiis variis modis honestari, ac fieri bona: quale est occidere hominem. Nam homicidium absolutè & nudè sumptum, quid malum sonat apud omnes, & hoc modo habetur in decalogo: *Non occides*; tamen si addantur variæ circumstantiæ, vt

RR

quod

quod fiat publica auctoritate, ob bonum commune, in eam qui perniciosus est Reipublicæ; iam non sonat malum, & idè in eadem lege Moſis, ſæpe iubentur occidi homines, & malefici, adulteri, homicidæ. Et tale etiam eſt iuramentum ſiquidem nudè ſumptum, quid malum ſonat, cum ſit quoddam ſignum incredulitatis, & fraudum humanarum. Si enim inter homines fides vigeret, & ſuſpicio fraudum ceſſaret, nemo expeteret iuramentum. Et idè Dominus Matthæus prohibet iuramentum, nimirum nude ſumptum: & tamen dubium eſſe non poteſt, quin iuramentum ſuis circumſtantiis ſeu comitibus, ut vocant, ornatum, ſit bonum & licitum.

Hoc igitur TERTIO modo præcepta naturalia vim habent legis, ſi agatur de re nudè ſumpta. Si autem agatur de re adhibitis variis circumſtantiis, non habent vim legis, tunc res illæ mutabiles ſunt, neque ſunt apud omnes eadem, & idè neceſſe eſt, ut ſanciantur ſpeciali lege poſitiva, ſi omninò prohibendæ ſint: ac præſertim ſi non ſolum Matrimonium impedire, ſed etiam dirimere debeant. Nam multa ſunt, quæ ſi ſiant contra rectam rationem, mala ſunt, & tamen facta tenent, niſi ſpeciali lege irritentur, ut ſupra diximus de coniugio filiorum inuitis parentibus.

Iam igitur cum inconcluſione negamus, omnia præcepta Leuitici de gradibus cognationis, eſſe naturalia, intelligimus primo & ſecundo modo: nam tertio modo poſſe concedi, omnia eſſe naturalia, ut concedunt plerique Theologorum veterum, in 4. diſt. 40. ut Bonaventura, Richardus, Paludanus, & alij. Sed non inde ſequitur, omnia illa præcepta vim legis habere, niſi agatur, de gradibus nudè ſumptis. Proinde multi ex illis gradibus, ſi conſiderentur, ut variis circumſtantiis mutari poſſunt; non erunt iure naturali prohibiti; neque diriment iure naturæ Matrimonium.

OBSERVANDUM eſt TERTIO, nos inconcluſione non dicere, nulla præcepta Leuitici eſſe naturalia, ſed non omnia eſſe naturalia, quia de aliquibus id libenter fatemur, de primo gradu conſanguinitatis, ſed de omnibus id non concedimus. Vnde etiam Concilium Tridentinum, non dixit Eccleſiam poſſe diſpenſare in omnibus, ſed tantum in aliquibus.

Probatum nunc propositio, PRIMO ex cap. 20. Leuitici, Nam cap. 18. feruntur leges de gradibus, in quibus Matrimonium prohibetur; capite autem 20. adduntur pœnæ iis, qui intra eos gradus coniugium fortè contraxerint. Colligimus autem ex pœnis illis maximam diuersitatem inter illos gradus. Nam coniugium in primo gradu affinitatis in recta linea, Deus punit morte, & coniungit hoc peccatum cum adulterio, & cum Sodomia, quæ sunt manifestè contra naturam; & eadem est ratio, vel potiùs maior, de consanguinitate in primo gradu in linea recta. Neque enim dubitari potest, quin sit dignus morte, qui duxerit matrem suam, si est dignus morte, qui duxerit nouercam suam: Deinde eandem pœnam mortis lex statuit in eos, qui iunguntur in primo gradu consanguinitatis in linea transuersa, ut cum frater accipit sororem. At coniugium in secundo gradu consanguinitatis in linea transuersa, ut nepotis cum amita vel matertera, non punitur morte, sed pœna leuiori. Et similiter coniugium in primo gradu affinitatis, ut qui cum vxore fratris defuncti, & in secundo gradu, ut nepotis cum vxore patris, non puniuntur morte, sed tantum priuatione filiorum, id est, ut filij non adscribantur ipsis. Quæ pœna satis aperte indicat; coniugia ista non prohiberi iure naturæ, sed iure positiuo, proprio Iudæorum: non enim communis ratio dicitur apud omnes homines, istam esse iustam pœnam huius criminis.

SECUNDO probatur. Nam si omnia illa præcepta essent naturalia, semper obligassent, etiam ante legem datam, quemadmodum obligabat lex de non occidendo, non mœchando, non furando, non mentiendo, antequam lex à Deo per Mosè populo suo daretur: si autem leges illæ semper obligassent, nunquam sancti viri, & amici Dei contra eas leges Matrimonia contraxissent. Habemus autem exempla non pauca Sanctorum, qui in lege naturæ in gradibus in Leuitico prohibitis, connubia iunxerunt.

PRIMUM exemplum sit Patriarchæ Iacob, qui duas sorores viuentes simul accepit vxores, Liam, & Rachelem, Genes. 29. id autem expresse prohibetur Leuit. 18. & est primus gradus affinitatis in linea transuersa: immò duplex erat in eo

coniugio affinitas; nam utique soror erat affinis rationis alterius.

SECUNDUM exemplum est Iudæ Patriarchæ, qui Genes. 38. dedit filio suo secundogenito uxorem primogeniti defuncti, & illo etiam defuncto eandem promisit tertio filio, qui tamen gradus in Leuitico prohibetur; & est etiam primus gradus affinitatis in linea transuersa.

TERTIUM exemplum est Mosis, qui natus ex coniugio nepotis cum amita. Nam Exod. 5. sic legimus: *Acceptam Amram uxorem Iochabed patrualem suam, quæ peperit ei Aaron, & Moysen.* eo autem loco nomen patruelis accipitur pro patrua, non pro sorore patruæ. Nam vox Hebræa *אמה* ad verbum significat patruam, sicut *אמה* significat patruum: non enim habent Hebræi distinctum nomen pro sorore patris, ut nos Latini nomen amitæ. Hieronymus autem ne diceret patruam, quod Latine est inusitatum, maluit dicere patrualem.

Sed præter vocem Hebræam est locus manifestus in Numeris. Propriè enim Iochabed erat amita ipsius Amram, ut patet ex cap. 26. Numeri, ubi habemus Amram fuisse filium Caat filij Leui, & accepisse uxorem Iochabed filiam Leui, nata est ei in Ægypto, ubi apertissimè vides, Iochabed fuisse sororem Caat patris Amram, & proinde amitam ipsius Amram viri sui.

AD hoc argumentum respondent aduersarij dupliciter. ALIQUI dicunt, coniugia ista facta fuisse Deo dispensante, ob aliquod mysterium. SED hæc solutio non est solidior, nam ex cap. 28. Genes. satis apparet fuisse consuetudinem loci, ut duæ sorores vni viro coniungi possent. Nam Laban cum decepisset Iacobum obtrudendo ei vnam sororem pro altera, obtulit ei etiam alteram: ille verò nihil omnino dubitans, continuè acquieuit; neque parentes postea eum reprehenderunt, neque ipse factum purgavit. At certè si fuisset res insolita, & singularis, & quæ scandalum gignere potuisset, profectò vir sanctus, aut id non fecisset, aut facti sui rationem reddidisset. Idem apparet in facto Iudæ, qui cum uxorem fratris alteri fratri coniunxit, non allegauit dispensationem, sed rationem consuetudinis, ut scilicet semen defuncti suscipere

retur. PRAETEREA nulla apparet causa huius dispensationis. Quid enim mysterij continet, quod affines, vel sanguinei inter se coniungantur? & quæ necessitas erat harum nuptiarum? non poterat Iacobo sufficeretres vxores? aut nullæ erant præterea mulieres in terra, præter duas illas sorores?

ALIA ergò solutio est Philippi in locis, titulo de coniugio, & Bezae in libro de repudiis, & diuortiis, quam etiam indicat esse Caluini; peccasse istos patriarchas, neq; in omnibus excusandos esse. AT id nullo modo dici potest. Nam licet sancti Patriarchæ aliquando, vt homines, peccauerint, tamen perpetuò in peccato manere, non est sanctorum, & amicorum Dei, quales illi sine dubio erant. Si autem omnia præcepta Leuitici (vt aduersarij dicunt) essent iuris naturæ, & Matrimonia contra illa contracta fuissent irrita, non solum Iacob, & Amram peccassent, sed in peccato semper mansissent; & eorum filij spurij, & illegitimi fuissent: atque ita pars quædam filiorum Iacob, & ipse Moses ex illegitimo Matrimonio nati essent.

TERTIO probatur. Nam si omnia illa præcepta Leuitici de gradibus, iure naturæ constituta essent, sine dubio vniuersalia essent, ita vt intra eundem gradum omnia Matrimonia essent illicita. At Moses in Leuitico quædam coniugia prohibuit, & quædam permisit in eodem gradu: ergo non est illa prohibitio iuris naturæ, sed iudicialis, & positua. Propositio certissima est; quod enim iure naturæ prohibetur, semper & vbique prohibetur; neque id aduersarij negant. Assumptio probatur. Nam lex illa Leuitici prohibet coniugium nepotis cum amita, & matetere, & non prohibet coniugium patruj, vel auunculi cum nepte ex fratre; vel ex sorore; cum tamen sint in eodem gradu nepos, & amita; patruus, & neptis. Præterea lex prohibet coniugium cum vxore fratris etiam defuncti, & non prohibet coniugium cum sorore vxoris, nisi ea viuente, ac proinde non prohibet cum sorore vxoris iam defunctæ: & tamen est idem prorsus gradus affinitatis cum sorore vxoris, & cum vxore fratris.

AD hoc respondet Beza in libro de repudiis & diuortiis, prohibita esse ista omnia coniugia, etiamsi in Scriptura

RR ; non

non exprimantur: nam à simili deducuntur præcepta familia.

SED CONTRÀ. Nam INPRIMIS argumentum à simili in legibus prohibentibus non solet valere: leges enim prohibentes sunt odiosæ; odiosæ autem leges non sunt laxandæ, sed restringendæ, vt habet regula Iuris.

DEINDE consequentiæ, quas Beza facit, non sunt omninò à simili, sed à minori. Nam licet sint in eodem gradu nepos cum amita, & patruus cum nepte, tamen turpius est coniungi nepotem cum amita, quàm patruum cum nepte: siquidem ordinariè amita est senior nepote, & ratione sui gradus habet in nepotem, quasi patriam auctoritatem. Vxor autem subici, ac regi debet: quare indecens est, vt amita sit vxor nepotis, quia deberet simul regere, & regi; subici, & præesse. At patruus est ordinariè senior nepte, & illam auctoritatem habet: non est autem indecens, vt in vxore senior, & illi præsit. Hac igitur de causa lex vnum prohibuit, alterum concessit. Pari ratione sicut turpius est vna mulier duos simul maritos habeat, quàm vt vnus vir duas simul vxores: ita suo modo indecentius videtur, vt vnus sit vxor duorum fratrum, etiam successiuè, quàm vt vnus sit vir duarum sororum successiuè: & idèd lex vnum concessit, alterum prohibuit. Sed quanquam ista diuersitas fuerit sufficiens ratio, cur lege positiua iudiciali in eodem gradu coniugium modò prohiberetur, modò concederetur: tamen si gradus ille iure naturæ interdictus esset, profectò non sufficeret modica illa diuersitas ad id efficiendum, vt in eodem gradu Matrimonium esset aliquando licitum. Non enim illa diuersitas est in ipso gradu propinquitatis, sed in aliquo extrinseco superaddito, nimirum in ætate, vel sexu, vel aliqua simili circumstantia.

CONFIRMATVR hæc ratio. Nam Matrimonium inter patruales non est prohibitum iure naturæ, vt etiam aduenturij concedunt; & tamen in eo gradu sunt patruales in qua est amita cum suo nepote: omnes enim sunt in secundo gradu. Non igitur secundus ille gradus iure naturæ prohibitus est: proinde coniugium nepotis cum amita prohibitum est à Leuitico lege positiua, non iure naturæ.

NEQUE obstat, quòd iuxta supputationem legalem patruelles sint in quarto gradu; & amita cum nepote in tertio. Nam licet numerando personas, ut iubet legalis supputatio, in diuerso gradu sint patruelles, & amita cum nepote: tamen quod attinet ad propinquitatem, vel distantiam, sunt omnino in eodem. Nam ut supra ostendimus, non potest amita vel eius filius, cum filio fratris cognationem habere, nisi ut cum stipite vnitur: proinde non magis ab illo distat, quam ab eodem stipite distat nepos. Nepos autem à stipite duobus gradibus distat; ergo tam amita, quam eius filius, à filio fratris qui amita nepos, & amita filio patruelis est, duobus tantum gradibus distat. Porro graduum prohibitio sine vllò dubio propinquitatem respicit, non personarum multiplicationem; & idèd tertius, & quartus gradus legalis in secundum canonicum coincidunt, quod attinet ad coniugiorum prohibitionem.

CONFIRMATUR vltimò hæc ipsa ratio, exemplo Abrahæ, & fratris eius Nachor, qui (ut habetur Genes. II.) duxerunt uxores, duas filias fratris sui Aran. Ex quo sequitur, non esse contra ius naturæ, ut patruus neptim ducat, & consequenter non esse contra ius naturæ, ut nepos ducat amitam, cum sint in eodem gradu: & tandem sequitur, prohibitionem, quæ habetur in Leuitico, ne quis amitam ducat, iudiciale esse, non naturale.

AD hoc Beza quatuor modis respondet, ut ex libro eius de repudiis colligitur. PRIMO Aran patrem uxoris Abrahæ, non esse fratrem Abraham; sed alium quendam hominem distinctum ab illo Aran qui frater Abrahæ fuit. SED hoc repugnat non solum communi expositioni interpretum eius loci, sed etiam cap. 20. Gen. vbi Abraham dicit; Saram uxorem suam esse sororem suam, filiam patris sui, & non filiam matris suæ: quod exponitur communiter, ut fuerit neptis eius ex patre, non ex matre, quòd vterini non essent Abraham & Aran. At si Aran pater Saræ alius quidam erat à fratre & patre Abrahæ distinctus, quomodo erat illa soror Abrahæ ex patre?

SECUNDO dicit, fortè Saram fuisse priuignam Thare patris Abraham. SED refellit ipse idem hanc opinionem; quia si Sara fuisset priuigna Thare. non dixisset Abraham de illa:

RR 4

Filia

Filia est patris mei, non filia matris meae; sed è contrario, filia est matris meae, non filia patris mei. Quod si quis dicat, fuisse priuignam ex alia vxore, non ex matre Abrahami: Respondebimus id fieri non potuisse, quia tunc non fuisset soror Abrahamæ, neque vlllo modo illi affinis, vt notum est, & tamen ipse ait Gen. 20. Verè soror mea est.

TERTIO dicit, fuisse Saram sororem germanam Abrahami. Sed hoc falsum esse, inferius demonstrabo, vbi peruentum fuerit ad locum de coniugio fratrum, & sororum. Hoc autem loco, non est opus id refellere: nam sententia ista maxime pugnat contra aduersarios. Si enim Abraham sororem suam germanam coniugem accepit, qui est primus gradus cognationis, multo magis ducere licuisset amitam, vel nepotem, quæ sunt in secundo gradu.

ideo QUARTO dicit, Abrahamum in ea re peccasse: neque id esse mirum, quia nondum erat fidelis, quando illam accepit. At hæc solutio tolerari non potest. Nam si iure nature irritum erat Matrimonium illud, non solum peccasset Abraham contrahendo, sed etiam in coniugio permanendo, nam tota ferè vita sua in incestu perseuerasset: quod de viro sanctissimo nullo modo credi potest. Quid? quod Deus coniugium illud approbavit, cum ex Sara filium illi promissit, ut quo omnes Gentes benedicendæ erant, Gen. 17.

Ex quo falsum esse conuincitur, quod Beza scribit in colloquio de repudiis pag. 48. Deum tolerasse, sed nunquam id coniugium comprobasse. Quomodo enim non comprobauit, cum ei dixit: *Sarai uxorem tuam non vocabi Sarai, sed Saram; & benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium cui benedicetur sum?* Gen. 17. quis credat ex illegitimo, & incesto coniugio voluisse Deum excitare hæredem Abrahamæ, ex quo Messias nasciturus erat, & in quo benedicendæ erant omnes Gentes?

Probatur VLTIMO nostra propositio ex cap. 25. Deuteronomij, vbi præcipitur, vt si quis absq; liberis moriatur, ducat frater eius uxorem illius, & suscipiet semèn fratri suo. Lex ista nihil iubet contra ius naturæ: quid enim absurdius, quàm vt naturæ auctor contra naturam pugnet. Non igitur est contra ius naturæ, vt ob iustum aliquem finem quis ducat uxorem fratris sui: ergo quod in Leuitico legimus, cap. 16. *ne quis*

ne quis ducat uxorem fratris sui, non est naturale præceptum, si intelligatur simpliciter, ut aduersarij volunt.

Est autem **OBSERVANDVM** multos conatos esse hæc duo loca conciliare, sed intentione diuersa. **ALII** enim voluerunt ex his locis efficere, coniugium cum uxore fratris non esse prohibitum iure naturæ, & idèd posse in eo Pontificem dispensare. **ALII** contra hæc loca conciliant, vt possint aliter, non obstante lege Deuteronomij, coniugium cum uxore fratris pugnare cum iure naturæ.

PRIMUM igitur Ioan. Maior in 4. sentent. dist. 40. quæst. 1. dicit, nusquam in lege prohibitum esse coniugium cum uxore fratris; in Leuitico enim illud præceptum vitio scriptum superadditum fuisse.

AT hæc conciliatio ansam præbet negandi apertissimas Scripturas, quando eæ cum aliis pugnare videntur: nulla enim est ratio, cur Maior neget, præceptum illud esse de textu in Leuitico, nisi quia pugnare videtur cum præcepto Deuteronomij. Nam alioqui præcepti illius verba habentur in omnibus codicibus, Hebræis, Græcis, Chaldaicis, Latinis; neq; vlla suspicio est, inserta fuisse ab aliquo.

SECUNDO quidam dixerunt, in Leuitico non prohiberi coniugium cum uxore fratris absolutè, sed tantum cum uxore fratris viuentis: quemadmodum in eodem loco prohibetur coniugium cum sorore vxoris, & expressè additur: *illa viuente*. Hæc expositio est Radulphi in commentario huius loci, & fauet causæ nostræ, id est, Catholicorum, qui constanter affirmant, Pontificem Maximum iure dispensasse cum Rege Anglorum, vt uxorem fratris sui defuncti accipere posset.

TAMEN hæc sententia non videtur vera. Nam coniugium cum uxore fratris viuentis, est adulterium. Adulterium autem in eodem capite expressè prohibitum fuerat; ergo frustra hæc prohibitio de coniugio cum uxore fratris addita fuisset. **PRAETEREA** Leuit. 20. adulterium punitur poena mortis: coniugium autem cum uxore fratris punitur poena longè minori. Non igitur per coniugium cum uxore fratris intelligitur adulterium; ergo non intelligitur coniugium cum uxore fratris viuentis, quod sine adulterio esse non potest. **NEQVE** obstat, quod in eodem capite prohibetur con-

R R § iugium

iugium cum sorore vxoris viuentis. Nam non erat adulterium tempore Iudæorum, consuetudo cum pluribus mulieribus, quia polygamia erat licita viri cum pluribus vxoribus, non autem vxoris cum pluribus viris.

TER TIO alij dicunt, in Leuitico prohiberi coniugium cum vxore fratris viuentis, sed repudiata.

HÆC etiam sententia Catholicis fauet, tamen non est probabilis, cum nulla fiat in eo loco Leuitici mentio repudij, & quia sequeretur, posse eodem modo restringi omnia illa præcepta ad repudiatam; vel confunderentur omnia illa præcepta.

QVARTO alij volunt, præceptum Deuteronomij non intelligi de fratre germano, sed de proximo in alio gradu, in quo liceat secundum legem contrahere Matrimonium, vt de patrueli, vel de consobriño: nam etiam isti apud Hebræos dici solent fratres. Hanc sententiam sequitur Caluinus in comment. ad cap. 18. Leuitici.

SED est sententia improbabilis, & falsa, & ab ipso Beza Caluini discipulo refutatur in libr. de repudijs, pag. 76. Nam ex Scripturis constat, legem intelligi de fratribus germanis principaliter, licet ad alios etiam propinquos extendatur. Genes. 38. Iudas fratribus germanis vxorem eandem coniunxit. & RUTH. 1. Noëmi hortatur nurus suas viduas, vt non exspectent in coniuges, fratres virorum, quos antea habuerant, sed aliis viris nubant. Loqui autem illam de fratribus germanis, patet ex illis verbis eius: *An adhuc in utero meo sunt filij, qui fiant mariti vestri? Reuertimini, & abite filia mea; quoniam senior sum, quam vt virum habere queam.* Ex Matth. 22. interrogatio Sadduceorum de muliere, quæ nupsit septem fratribus, videtur omnino cogere, vt de germanis fratribus lex intelligi debeat. ADDI, quod lex ipsa DEUTERONOMII satis indicat de fratre germano rem esse intelligendam. Nam non dicit absolute, accipiat eam frater. Sed: *Si habitauerint, inquit, fratres simul, & vnus moriatur sine liberis; non exhibit vxor eius extra domum, sed ducet eam frater alius.* vbi describuntur fratres, qui in eadem domo habitant, quales ordinariè non sunt, nisi fratres germani.

SED obijciunt vocem Hebraicam; quæ habetur in Deuteronomio

Deuteronomio: non enim dicitur, accipiet eam **אח**, id est, frater, sed **אחיו**, id est, cognatus.

RESPONDEO, vocem illam **אחיו** propriè significare leuirum, id est, fratrem mariti defuncti: vnde etiam verbum **אחיו** in Piel, significat accipere vxorem fratris. Habetur enim hæc eadem vox Genes. 38. vers. 8. & Ruth. I. 5. 15. vbi sine controuersia agitur de fratribus germanis. PRAETEREA in hoc cap. 25. Deuter. quorsum Scriptura diceret: *Si habitauerint fratres simul, & unus moriatur sine liberis, &c.* nisi vellet per **אחיו** significare fratrem defuncti fratris? DENIQUE ibid. paulò post Scriptura subiungit: *Primogenitus, quem pariet mulier, erit fratris defuncti.* vbi expressè defunctum Scriptura vocat fratrem eius, quem vocauit **אחיו** ergo & iste est frater illius. Propriè igitur iauam est id, quòd Latinè dicitur leuir: quamuis deriuetur etiam ad alios propinquos, sicut etiam lex ipsa ad alios pertinebat, quando fratres deerant, aut non volebant illam accipere; tunc enim propinquior succedebat in iure illam ducendi, vt historia Ruth. cap. 4. apertè declarat.

QUINTO alij volunt, legem Deuteronomij intelligi quidem de fratre germano, sed esse exceptionem quandam legis in Leuitico latae. Ita docet S. Augustinus, quæst. 61. in Leuiticum, & Lyranus, & alij in commentario huius loci: eandem sequitur Beza in libro de repudijs, pagina 78.

QUAE sententia probabilis est; sed nihil aduersariis prodest. Nam exceptio ista, siue lex exceptiua, & declaratiua alterius legis, apertè demonstrat, legem illam Leuitici non fuisse naturalem, sed iudicialem. Nam lex ista Deuteronomij, quæ est legis Leuiticæ declaratio, siue exceptio; vel est naturalis, vel iudicialis. Non potest dici naturalis, quia etiam hoc tempore seruanda esset, quod tamen omnes negant, & maximè aduersarij, & ij potissimùm qui diuortium Regis Henrici VIII. à Catharina Regina defendunt. Nam cum Arturus Henrici frater natu maior sine liberis decesserit, non solùm potuisset, sed iure diuino, & naturali debuisset Henricus frater vxorem eius, id est, Catharinam coniugem ducere. Ergo coguntur fateri, vt etiam fatentur, legem Deuteronomij esse iudicialem, & proinde nunc per Christum abroga-

abroga.

abrogatam. Quòd si exceptio iudicialis est: ergo & lex, à qua fit exceptio, iudicialis est: exceptio enim fit ab iis, quæ sunt eiusdem naturæ, & ordinationis. Vel si lex illa naturalis erat, & exceptio erit naturalis: qualis est illa, quòd in vltima necessitate liceat fratri sororem ducere; lex enim naturalis patitur hanc naturalem exceptionem.

P R A E T E R E A qualiscunq; sit illa exceptio, siue naturalis siue iudicialis; conuincit, coniugium cum vxore fratris non esse per se, & intrinsecè malum; non enim quod est intrinsecè malum, per vllam circumstantiam potest fieri bonum. Quare habemus ex hac exceptione, legem Leuiticam non esse naturalem primi ordinis.

R V R S V S ista eadem exceptio conuincit, coniugium cum vxore fratris non esse malum semper, excepta sola vltima necessitate quale diximus esse coniugium cum sorore germana. Nam iste casus in Deuteronomio exceptus, non erat vltima necessitas, sed pietas quædam in fratrem mortuum. Ergo præceptum Leuiticum non est etiam naturale secundi ordinis, sed tantum tertij, id est, carum rerum, quæ sunt malæ ob extrinsecam aliquam turpitudinem, quæ tamen potest tolli per aliquam circumstantiam, cuius honestas vincat priorem turpitudinem: tunc enim tale coniugium licitum redditur secundum rectam rationem, cessante lege positiuâ. Et sicut non est contra rationem, immò secundum rationem, coniugium ob pietatem in fratrem: ita si fiat alia similis exceptio, vel etiam maioris alicuius boni, vt, si modò ad pacem inter principes conseruandam, ducat quis vxorem fratris defuncti, non erit contra rationem tale coniugium, nec vllò modo illicitum, nisi ob legem Ecclesiasticam, in qua dispensari potest,

D I C E S fortasse, fuisse dispensationem in lege naturæ à Deo factam. At dispensatio non est lex, nec iubet aliquid fieri, sed tantum tollit obligationem legis in aliquo particulari casu, & permittit secus fieri, quam lex præcipiat. In Deuteronomio autem lex planè statuitur, iubens vt frater vxorem fratris demortui ducat, & pœnam in transgressorem constituit.

Adde **V L T I M O**, quòd licet non sit improbable ob Augustini auctoritatem, illam exceptionem esse; tamen probabi-

babilius est non esse. Nam exceptionem addere post legem conditam, & maximè alio tempore, & loco, non est Dei, qui omnia nouit: sed hominum, qui experimento paulatim discunt, suas leges non posse seruari, nisi aliquid excipiatur.

Quare probabilissima est Caietani expositio in commentario Leuitici, & aliorum, qui volunt non prohiberi in Leuitico Matrimonium cum vxore fratris defuncti; nisi accipiendo tale coniugium nudè, & solitariè, quemadmodum accipitur homicidium in Decalogo, cum dicitur: *Non occides.* Quæ lex non impedit quò minus fiant postea leges positivæ particulares, quæ coniugium cum vxore fratris cum aliqua circumstantia prohibeant, cum alia iubeant: ad quem modum non impedit lex Decalogi: *Non occides*, quò minus fiant leges particulares, quæ iubeant occidi latronem, & maleficum; & contrà iubeant non occidi eum, qui casu, vel se ipse defendendo alium occiderit, &c.

SED iam argumenta soluenda sunt, quibus Hæretici probant, omnia præcepta Leuitici de gradibus cognationis esse naturalia, & per hoc indispensabilia.

PRIMUM argumentum est Philippi in locis, tit. de coniugio, Brentij in Leuitici cap. 18. Kemnitij in 2. Parte Exam. pag. 1231. & Bezæ in libro de repudiis. DEVS, Leuit. 18. & 20. pronunciat, se gentes, quæ habitabant Palaistinam, antequam eò Hebræi venissent, puniturum ob incesta coniugia, quæ in isto cap. 18. Leuitici prohibentur; & vocat conjunctiones illas Gentilium, abominationem coram Deo: ergo præcepta Leuitici de gradibus cognationis, non sunt iudicialia, sed naturalia, cum Gentes etiam obligauerint, quæ ad populum Israël non pertinebant.

RESPONDERET aliquis fortasse, Deum punire voluisse Gentiles, non propter transgressionem præceptorum de gradibus cognationis, sed propter adulteria, propter concubitum cum masculis, & iumentis, & propter idololatriam, quam Gentes illæ exercebant cum idolo Moloch. Nam ista quatuor scelera, quæ verè sunt contra naturam, prohibentur in capite decimo octauo Leuitici, post prohibitionem graduum cognationis, & tandem subiiciuntur pœnæ in Gentiles, qui prædictis sceleribus polluebantur. AT non videtur solida solutio. Nam etiam si capite decimo octauo Leuitici

uitici

nitici, pœnæ in Gentiles subiiciantur immediatè post illa quatuor scelera, tamen capite viceſimo subiiciuntur eadem pœnæ in eosdem Gentiles immediatè post prohibitiones graduum cognationis.

N E Q V E potest responderi, Deum puniuisse Gentiles ob coniugia in primo gradu consanguinitatis, quæ sunt contra legem naturæ: non autem ob coniugia in aliis gradibus. **N A M** in illo cap. 20. post enumeratos gradus, habentur hæc verba: *Custodite leges meas, atque iudicia, et facite eas, ne et vos euomat terra. Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulsurus sum ante vos; omnia enim hæc fecerunt, et abominatus sum eas.* Hæc ibi. illa autem verba, postrema: *Omnia hæc fecerunt*, cum sint vniuersalia, non possunt restringi ad certa aliqua scelera.

R E S P O N D E O, omnia illa præcepta de gradibus cognationis, naturalia sunt aliquo modo, nimirum si nudè ac solitariè sumantur gradus cognationis, sine circumstantiis, quæ sufficiant ad Matrimonia in illis gradibus honestanda. Nam certè propositio illa generalis Leuit. 18. *Ad proximam sanguinis sui nemo accedat*, ius naturæ complectitur, & idè etiam in singulis præceptis de gradibus, repetitur vocabulum, **T V R P I T V D O**, quia turpe est cum cognata Matrimonium contrahere, cum natura ipsa dicat reuerentiam quædam illis deberi, cum qua pugnat copula carnalis. Et quia Gentes illæ sine vllò defectu miscebantur consanguineis, peccabant haud dubiè in singulis contra ius naturæ, & idè merito puniebantur.

Est tamen illud hîc **O B S E R V A N D V M**, peccasse quidem Gentes in eiusmodi coniugiis contrahendis; sed non ita grauiter, vt propter illa eiciendæ essent à terra: ista enim pœna propriè respicit crimen idololatriæ, & adulteria, ac flagitia illa prodigiola cum bestiis, & masculis. Cum enim Scriptura dicit: *Omnia hæc fecerunt, &c.* non intelligit tantum coniugia in gradibus prohibitis, sed omnia scelera supra nominata. Nec dicit Scriptura, propter singula peccata fuisse dignos illos, qui à terra euomerentur; sed propter omnia, quia nimirum inter illa omnia erant quædam grauissima, & enormia.

Veram esse hanc solutionem, confirmari potest exemplis
Pau.

Patriarcharum, vt Jacob, Iuda, & Amram, addo etiam Abraham ex opinione Theodori Bezae, qui in gradibus prohibitis coniugia contraxerunt, & tamen à Deo puniti non sunt, quia videlicet non temerè, sed cum ratione id fecerunt: neque ad ista coniugia adiunxerunt quatuor illa scelera, ob quæ propriè Gentes illæ punitæ fuerunt.

SECUNDVM argumentum eiusdem Philippi, & Kemnitij: Corinthij prætextu Euangelicæ libertatis non seruabant legem Leuiticam de gradibus cognationis: quidam enim eorum cum nouerca sua Matrimonium celebrauit. At B. Paulus acriter ob hanc rem Corinthios reprehendit, & incestuosum illum Satanae tradidit: ergo Paulo iudice, tenentur Christiani ad obseruantiam legum Leuiticæ de gradibus. Quare lex illa non iudicialis, sed naturalis est.

RESPONDEO, PRIMO probabile est, primum gradum affinitatis in linea recta, simpliciter prohibitum esse iure naturæ: sed non ideo præcepta omnia de gradibus sunt naturalia, quia vnum aut alterum est naturale.

SECUNDO, probabile est Apostolum loqui de aliquo, qui nouercam concubinæ loco haberet, viuente adhuc patre; quod scelus non incestus tantum, sed & adulterium etiam grauissimum erat. Id enim colligunt sanctus Anselmus, & sanctus Thomas ex illo 2. Corint. 7. *Scripsi vobis non propter illū, qui fecit iniuriam, nec propter eum, qui passus est, sed ad manifestandam sollicitudinem nostrā.* nam is, qui fecit iniuriam est filius incestuosus; qui eam pertulit, est pater, cuius vxor violata est. Et quæquam posset intelligi, vt vult Theodoretus, patri mortuo factam esse iniuriam: tamen longè probabilius est, Apostolum loqui de patre viuo; nam mortuo non facit iniuriam, qui eius vxorem ducit, cum per mortem soluatur vinculum coniugale.

TERTIVM argumentum Kemnitij: Ioan. Baptista, cuius ministerium finem imposuit legi veteri, confirmauit præceptum Leuitici de non ducenda vxore fratris; Dixit enim Herodi: *Non licet tibi habere vxorem fratris tui, Matth. 146 & Marci 16.*

RESPONDEO, PRIMO Ioann. Baptista non imposuit finem legi, sed Christus, si de mutatione, & abrogatione legis agatur:

agatur: imposuit tamen etiam Ioannes finem legi, quia fuit ipse ultimus Propheta veteris testamenti, iuxta illud Luca 16. *Lex, & Prophetæ usque ad Ioannem.* Quare toto tempore Ioannis, lex Moïsi vigeat, & tenebatur Herodes, qui eam legem profitebatur, obseruare. Non licebat autem ei secundum legem habere uxorem fratris sui, siue is viueret, siue mortuus esset, quia proles ex eo Matrimonio iam nata erat, nimirum filia illa Herodiadis, quæ saltandi arte ita placuit Regi, vt ab eo caput sancti Ioannis impetrauerit. Istam enim filiam fuisse Herodiadis, ex priore marito, docet Chrysolomus homilia 49 in Matthæum. & satis constat ex eo, quod mors Ioannis incidit in ipsum initium coniugij Herodis cum Herodiade, vt patet ex Iosepho lib. 18. antiquit. cap. 10. Si enim eo tempore puella iam tripudiare nouerat, certè multis annis antè nata fuerat: neque verisimile est S. Ioannem expectaturum fuisse tot annos, antequam Herodem publici illius criminis reprehenderet.

SECUNDO responderi potest, crimen Herodis non fuisse incestum tantum, sed etiam adulterium: siquidem, vt in comment. cap. 14. Matth. refert ex antiquis historiis S. Hieronymus, Herodes viuentis fratris uxorem acceperat. Quod etiam Iosephus scribit lib. 18. antiq. c. 9. quamuis in nomine dissensio sit. Iosephus enim dicit, Herodem istum duxisse Herodiadem uxorem alterius Herodis fratris sui viuentis. Hieronymus autem Philippum nominat fratrem Herodis, cuius vxor antea fuerat Herodias. Et quod longè minus est, Marcus capite 6. apertè vocat Philippum: quare oportet, vel falsum esse Iosephum, vel hominem illum verò nomine appellatum. Illud hoc loco ad rem nostram facit, omnes conuenire, Herodem viuentis fratris uxorem habuisse.

QUARTVM argumentum Kemnitij: *Deus Levit. 18. & 20. varias pœnas, easq̃ grauissimas adiecit præceptis illis de gradibus cognationis; iussit enim interfici, aut deleri de populo, aut orbari filius, aut prohiberi aditum Ecclesie.*

RESPONDEO, non sequitur ex his pœnis, omnia illa præcepta esse naturalia: nam etiam iudicialibus, & ceremonialibus adduntur similes pœnæ, vt patet de transgressore legis de Circumcisione. Gen. 17. & de comedente fermentatum in die-

in diebus azymorum, Exod. 12. Denique pleni sunt libri Exodi, Leuitici, & Numerorum eiusmodi pœnis.

QVINTVM argumentum est Ioann. Brentij in comment. Leuitici, cap. 18. *Leges, in quibus conueniunt Moses, & Cæsar Romanus, non possunt esse iudiciales, sed morales. Sed conueniunt Moses & Cæsar in multis gradibus cognationis prohibendæ: ergo lex prohibens eiusmodi gradus, non est habenda iudicialis, sed moralis.* Maiorem propositionem probat, quia politia Mosis & Romanorum, sunt approbatæ à Deo, & sunt omnium aliarum præstantissimæ; ergo non est dubium, ea, in quibus duæ illæ politia conueniunt, esse iuris naturæ.

RESPONDEO, non est verum leges omnes ad Ius naturæ pertinere, in quibus Moses, & Cæsar conueniunt, neque id solide probatur à Brentio.

PRIMVM enim non allegat, neque allegare potest Brentius vllum testimonium verbi Dei, vnde prober suam propositionem; proinde non tenemur illi credere, si quidquam valent apud ipsos ipsorum principia.

DEINDE non verè assumit, politiam Romanorum à Deo fuisse approbatam. Christus quidem dicit Matth. 22. *Reddite quæ sunt Cæsari, Cæsari.* & Apostolus Roman. 13, omnem potestatem esse à Deo, & idè principibus esse patendum, & tributa præstanda: sed non idè confirmavit Deus omnes leges Romanorum; alioqui confirmasset etiam leges de colendis idolis, & de soluendis vsuris. Scribit enim August. in epist. 54. ad Macedonium, adhuc suo tempore legibus Romanis coactos fuisse homines vsuras soluere: nec desunt aliæ leges iniustæ, quas nimis impium est dicere, à Deo esse probatas. Aliud igitur est, parendum esse Principibus iustè imperantibus quod Christus, & Apostolus volunt; aliud autem, omnes Principum leges esse iustas, & à Deo probatas, quod nusquam in verbo Dei reperitur.

AD HÆC, etiamsi leges Romanorum fuissent omnes iustæ, atque adè probatæ, vt reuera erant leges Mosis: non tamen colligi posset, ad ius naturæ pertinere omnes leges, in quibus Moses & Cæsar conueniunt. Potest enim facile fieri, vt conueniant etiam in legibus positiuis; immò cum omnes

§ § leges

leges Cæsarum positivæ sint, necesse est, ut si quando conveniunt cum Mosaicis, in positivis planè conveniant. Lex enim Cæsaris non prohibet id, quod solo lumine rationis omnes nouerunt esse prohibitum, sed pœnam cõstituit in eos qui locus fecerint, aut certè quod ius naturæ docet in genere, lex civilis determinat in particulari; vtrumque autem positivum est, tam pœnæ constitutio, quàm etiam determinatio iuris in particulari.

Non igitur probauit Brentius suam propositionem: sed probemus nos modò ex eius principiis, illam esse falsam. Lex Cæsaris prohibet coniugiũ cum sorore vxoris mortuæ, quod coniugium non prohibet Lex Moysis, ut ibidem Brentius concedit: ergo Lex illa positua est, & propriè Cæsaris, & politica, non autem naturalis, secundum regulam Brentij, qui vult positivus esse, & non naturales leges, in quibus Moyses & Cæsaris non conveniunt. Rursus, Lex illa positua, & politica est, ergo etiam lex illa, quæ prohibet coniugium cum vxore fratris positua, & non naturalis erit: nam est idem prorsus gradus affinitatis cum vxore fratris, & cum sorore vxoris. Vt enim vxor fratris mei est mihi soror affinitate, quia illa est una caro cum fratre meo; ita soror vxoris meæ est mihi soror affinitate, quia soror eius & ego, vna caro sumus. Quod si lex prohibens coniugium cum vxore fratris, non est naturalis, vti iam deduximus, ergo falsa est propositio Brentij affirmans naturales esse omnes illas leges, in quibus conveniunt Cæsaris & Moyses: hæc enim non est naturalis, & tamen in ea conveniunt Cæsaris & Moyses.

SEXTVM argumentum adfert Thomas Waldensis contra 2. de Sacram. cap. 134. ex August. in lib. quæst. super Leuit. q. 53. aliàs 65. vbi August. videtur totam illam tabulam Leuiticam de gradibus prohibitis reducere ad Decalogum, talem quam in eo præconceptam.

RESPONDEO, non diligenter attendit Waldensis sententiam S. Augustini. Is enim quæst. 61. & 65. dicit adulterium in Decalogo esse prohibitum, & iterum in Leuitico, capit. 18. ex eo autem deducit, reliqua præcepta Leuitici, quæ prohibent coniugium cum vxore patris, vel fratris, vel patrui, &c. non debere accipi de vxore patris viuentis, aut patrui viuentis, aut fratris viuentis, sed mortui, quia alioqui super-

vacanea essent, & cum omnia ista adulteria sint, & iam in Decalogo prohibita.

SEPTIMUM argumentum addi potest ex Innocentio III. cap. Gaudemus, de diuortijs, ubi dicit, Matrimonium inter infideles contractum in 2. 3. & vltioribus gradibus, esse ratum, nec debere dissolui cum illi conuertuntur ad fidem, quia non tenebantur illis legibus Ecclesiae. Ex quo colligunt aliqui, ex sententia Innocentij Matrimonium infidelium in primo gradu contractum, esse irritum, & proinde iure naturae prohibitum. At coniugium cum vxore fratris mortui, est in primo gradu; ergo prohibitum iure naturae.

RESPONDEO, argumentum hoc non est contra conclusionem nostram. Nos enim tantum contendimus, non omnes gradus in Leuitico prohibitos, esse prohibitos iure naturae, id quod Innocentius etiam docet, dum secundum gradum non vult esse prohibitum iure naturae, cum tamen non ignoraret eum gradum in Leuitico fuisse prohibitum.

Est tamen hoc argumentum contra id quod saepe diximus, coniugium cum vxore fratris, non esse irritum iure naturae. Ideo RESPONDEO, Innocentium de primo gradu nihil dixisse, sed tantum declarasse id quod ei propositum fuerat de secundo & sequentibus. PRAETEREA etiam si aperte dixisset primum gradum iure naturae prohibitum esse, deberet hoc intelligi de primo gradu in linea recta, vel de primo gradu consanguinitatis, non autem affinitatis. Nam vt habemus cap. fin. de diuortijs, idem Innocentius dispensauit, vt in Liuania retinerent vxores fratrum defunctorum: quod certe nunquam fecisset, si existimasset, iure naturalium gradum prohibitum fuisse.

